

door Marinus
van Bilderdijk,
actionele begin-
nen doen. Want
venheid van de

RICK HONINGS

‘Reeds sedert Maandag heb ik opium moeten
gebruiken...’

Willem Bilderdijk en het imago van de ware dichter

Brief van Bilderdijk aan J. de Vries, begin 1811

Een van de bekendste en fascinerendste brieven die Willem Bilderdijk geschreven heeft, is tevens een van zijn kortste.¹ Hij verzond het ongedateerde epistel op een vrijdag, vermoedelijk aan het begin van 1811, vanuit Amsterdam aan zijn ‘kunsten-boezemvriend, en, meer dan Dichtmeecen, / In leed en wederspoed getrouwe rampverlichter’,² zijn stadgenoot, begunstiger en vriend Jeronimo de Vries:

Amicissime!

Hier by de Quitantien geteckend te rug. Ik bid u maak er toch werk van, want wy hebben niets meer, en geen 3 stuivers in huis, noch in uitzicht van te kunnen bekomen. Reeds sedert Maandag heb ik opium moeten gebruiken om dat ik geen brood had.

Vale!

T.T. Bilderdijk³

Isaac da Costa citeerde de brief al in zijn boek *De mensch en de dichter Willem Bilderdijk*,⁴ en in vrijwel alle biografische publicaties over de ‘Grote Ongenietbare’ duikt hij eveneens op. Het is een typische Bilderdijk-tekst, waarin de dichter zijn ellende van de daken schreeuwt. Hoe was zijn persoonlijke situatie in deze periode? Sinds het vertrek van Lodewijk Napoleon en de annexatie door Frankrijk in 1810 wist hij niet goed wat hij met zijn leven aan moest. Het door hem vurig gewenste professoraat bleef uit. In deze tijd las hij bij de Hollandsche Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen zijn dichtstuk ‘Afscheid’ voor, waarin

1. Dit artikel is mede gebaseerd op enkele andere publicaties over Bilderdijk van mijn hand.
2. ‘Aan den heer Mr. Jeronimo de Vries’ (1815), in: *Bilderdijk 1856-1859*, XI, p. 166.
3. Brief van W. Bilderdijk aan J. de Vries, [1811]. Collectie Universiteitsbibliotheek Amsterdam, XXXIII.D.8. Transcriptie M. van Hattum. Ook in: *Bilderdijk 1836-1837*, II, p. 199.
4. Isaac da Costa, *De mensch en de dichter Willem Bilderdijk. Eene bijdrage tot de kennis van zijn leven, karakter en schriften*, in: *Bilderdijk 1856-1859*, XV, p. 248. De brief wordt besproken in het hoofdstuk ‘Diepten van ellende’.

hij weer eens zijn dood aankondigde. Hij was een stervende zwaan, 'reeds te lang verrekt' en 'van tranenvocht doorweekt', die voor het laatst zijn lied kweelde.⁵ Bilderdijk gold in deze tijd als een van de beroemdste dichters van het vaderland. Door zijn voordracht, met de voorspelling van Hollands hernieuwde bloei, nam zijn faam nog verder toe.

Zo succesvol als Bilderdijk was als literator, zo beroerd ging het hem in persoonlijk opzicht, als gevolg van zijn groeiende schuldenlast. Sinds het vertrek van zijn mecenas, de koning, die Bilderdijk had aangesteld als taaldocent, bibliothecaris en hofdichter, was hij zijn jaarwedde kwijt. Verzoeken tot continuering hiervan bleven – tot zijn niet geringe frustratie – onbeantwoord. Omdat hij in de jaren dat het hem goed ging geen geld opzij had gelegd, had deze verandering ingrijpende gevolgen, niet alleen voor hemzelf, maar ook voor zijn gezin. Honger en armoede stonden voor de deur. Naar eigen zeggen leefde hij van brood en gerstewater, en vrouw en kind van in azijn gedompelde aardappelen. Zijn geboortestad Amsterdam, waar hij nu weer woonde, haatte hij: hij bevond zich 'in de Amsterdamsche hel, omringd, en aangeblaft, en verscheurd door de op mij sints omtrent 30 jaar altijd woedende en steeds woedender honden, die van toen mijn verderf gezworen hebben en steeds blijven zweeren'.⁶

Schuldeisers eisten betaling, maar Bilderdijk had geen geld. Dat had tot gevolg dat hij begin 1811 failliet werd verklaard. Daardoor moest hij verhuizen; zijn woning op de Keizersgracht kon hij zich niet langer veroorloven. De huisbaas zegde de huur op en zette het gezin op straat. Bilderdijks schulden waren inmiddels opgelopen tot meer dan vierduizend gulden en dat bedrag zou alleen nog maar stijgen. De nieuwe woning die hij nu betrok kon hij zich alleen permitteren doordat Jonas Daniël Meijer zich garant stelde. In april 1811 heette het in een brief aan Tydeman: 'In 14 dagen hebben wij één maaltijd gehad, en die bestond voor ons driën [Wilhelmina, zoon Julius Willem en hijzelf] in 9 hoendereieren. Voor 't overige eeten wij ons droog brood, als de honger ons meester wordt'.⁷ Kortom, het zat Bilderdijk duidelijk niet mee in de periode na het vertrek van koning Lodewijk Napoleon. In diezelfde hopeloze situatie schreef hij ook het bovengenoemde, van wanhoop doordrenkte briefje.

5. 'Afscheid' (1811), in: Bilderdijk 1856-1859, IX, pp. 105, 114.

6. Bilderdijk 1866-1867, I, p. 247.

7. Bilderdijk 1866-1867, I, p. 253.

De Nederlandse opiumeter

Bilderdijs schrijven bevat twee elementen die kenmerkend voor hem zijn: zijn opiumgebruik en het gelamenteer over armoede. In het Bilderdijk-onderzoek zijn beide karakteristieken tot op heden vooral geïnterpreteerd in het licht van zijn biografie. Ja, Bilderdijk was verslaafd aan de opium en ja, hij heeft perioden van echte armoede gekend. Toch is er met zowel zijn opiumgebruik als met zijn geklaag over armoede iets bijzonders aan de hand. Beide droegen bij tot zijn imago van een ware dichter, een uitverkorene die verheven was boven en gevoeliger was dan 'gewone' mensen. Hier wordt zowel ingegaan op Bilderdijs opiumgebruik als op zijn armoede: kenmerken van zijn beroemdheidscultus.⁸

In de eerste plaats Bilderdijs opiumgebruik.⁹ De dichter was, zoals bekend, een groot deel van zijn leven verslaafd aan het verdovende middel dat in de negentiende eeuw even eenvoudig verkrijgbaar was als tegenwoordig paracetamol. Behalve ter bestrijding van zijn vele klachten (jeuk, agitatie, hoofdpijn, noem maar op), slikte Bilderdijk het middel om te kunnen slapen. Ook anderen, zoals zijn tweede vrouw, gebruikten het ter bestrijding van allerlei fysieke ongemakken. Dat gold ook voor collega-schrijvers, onder wie Samuel Taylor Coleridge, John Keats, Edgar Allan Poe en Charles Baudelaire.¹⁰ In Nederland staat Multatuli te boek als een auteur die zich veelvuldig heeft 'overgegeven aan de opiomanie'.¹¹ De Engelse schrijver Thomas de Quincey publiceerde er een boek over, *Confessions of an English Opium Eater* (1821). Daarin beschreef hij de 'pleasures' en 'pains' van het drugsgebruik. Hij ging in op de 'horrors of opium', zoals slapeloosheid, nachtmerries en visioenen. Toen hij probeerde de opium te ontwennen, viel dat niet mee. Maanden later was hij nog steeds 'agitated, writhing, throbbing, palpitating, shattered; and much, perhaps, in the situation of him who has been racked'.¹² Het opvallende aan Bilderdijk, die zichzelf óók als een medicus beschouwde, is dat hij zijn eigen opiumrecepten uitschreef, waarvan er meer dan honderd bewaard zijn gebleven.¹³

Bilderdijk heeft een groot deel van zijn leven opium gebruikt ter bestrijding van zijn klachten, depressies en melancholische buien.¹⁴ Al eerder was hij met het mid-

8. Over Bilderdijk en zijn imago (onder meer over de romantisering van de armoede) zie Honings 2014, pp. 1-32.

9. Over Bilderdijs opiumgebruik: Honings & Honings 2014; Van Hattum 2007; Büch 1981.

10. Vergelijk Hayter 1968.

11. In de woorden van Boudewijn Büch. Zie Büch 1982, p. 28.

12. De Quincey 1851, pp. 102, 126.

13. Aldus Van Hattum in: Bilderdijk 2007a, pp. 20-21.

14. Boudewijn Büch noemde het hypocriet dat hij zijn melancholie niet als een geschenk van God aanvaardde, maar de kwaal met opium bestreed. Dit terwijl hij wel tegenstander was van de koepokinenting. Zie Büch 1982.

del in aanraking gekomen. Hij gebruikte het vermoedelijk al in zijn studententijd.¹⁵ Ook als advocaat had hij het middel in huis; denk maar aan de treurige geschiedenis met zijn zoontje Ursinus. Het kindje overleed in 1794, vermoedelijk nadat de dienstmeid het een overdosis opium had toegediend.¹⁶ Bilderdijks opiumgebruik nam toe gedurende zijn ballingschapsjaren. Op 10 november 1799 berichtte hij Wilhelmina over zijn behouden thuiskomst in Brunswijk, nadat ze samen waren geweest in Hildesheim: 'I arrived most well; but as I was somewhat hungry and exhausted without finding any thing to eat but bread, my headach returned on a sudden, and I was obliged to take opium.'¹⁷ Vanaf dat moment duikt het middel vaker in zijn correspondentie op. 'After losing a small quantity of blood I felt myself relieved,' schreef hij op 7 oktober 1800, 'and with the use of ½ grain of opium, I slept last night the first few hours since 10 nights.'¹⁸ Op de terugweg naar Nederland, op 7 maart 1806, verzocht hij Wilhelmina hem vooral toch nog wat 'opiumpilletjens' te sturen, omdat hij die moeilijk kon bemachtigen; hij sidderde bij de gedachte dat hij ze nodig zou hebben en niet zou kunnen krijgen.¹⁹

Vanaf het einde van zijn ballingschap begon Bilderdijk zijn opiumgebruik steeds meer als een artistiek kenmerk uit te dragen. Had hij er voorheen enkel aan Wilhelmina over geschreven, vanaf nu confronteerde hij ook kennissen, zoals De Vries, ermee. In zijn brieven mat de dichter zich een opvallend imago aan. In een tijd dat er nog geen andere media voor persoonlijke communicatie beschikbaar waren, vormde de brief hét middel hiervoor. Onvermijdelijk maakt *self-fashioning* dan ook deel uit van zijn correspondentie. Zo kreeg Jeronimo de Vries in oktober 1805 te horen: 'Ik sliep voorheen zelden dan om den derden nacht; nu breng ik wel 7, 8, ja 10 etmalen achter een door, zonder dat er sluimering in mijne oogen komt, doch eindelijk bezwijk ik, en val in die soort van slaap die my eigen is; en zoo niet, moet ik hem door opium maken.'²⁰ Ook het briefje uit 1811 is een voorbeeld van Bilderdijks *self-fashioning*.

Bilderdijks overmatige opiumgebruik was bepaald niet alledaags. Meer dan welke andere Nederlandse dichter uit de negentiende eeuw presenteerde hij zich als een melancholicus. Het leven was voor hem moeilijk te dragen, beweerde hij, en hij verlangde daardoor vurig naar de koelte van het graf. Bilderdijk is in zijn leven veelvuldig geconfronteerd met ellende en verdriet: een ongelukkige jeugd,

15. Aldus Jeronimo de Vries. Zie Bilderdijk, 1836-1837, II, p. 199.

16. 'Nagedachtenis van mijn' zoontjen Ursinus, door een heimelijk ingegeven slaapmiddel omgebracht' (1794), in: Bilderdijk 1856-1859, X, pp. 318-319. Zie over deze kwestie ook Honings & Van Zonneveld 2013, p. 113.

17. Bilderdijk 2007a, p. 398.

18. Bilderdijk 2007a, p. 510.

19. Bilderdijk 2007a, p. 821.

20. Bilderdijk 2007a, p. 775.

kindersterfte, miskening. Toch kan men zijn somberte, die hij in zijn brieven en gedichten uitdroeg, ook zien als een kenmerk van zijn dichterlijk imago. Daarmee plaatste hij zichzelf in een traditie. Sinds de late achttiende eeuw was de melancholie in de mode, die paste bij bijzondere mensen, met name kunstenaars.²¹ Die verbinding tussen zwaarmoedigheid en genialiteit is terug te voeren tot Aristoteles, die zich afvroeg: 'Waardoor komt het dat alle mannen die uitzonderlijk zijn geweest in de wijsbegeerte of de politiek of de literatuur of de kunsten, melancholici blijken te zijn?'²² Volgens deze verhandeling kwam de melancholie voort uit een verstoring van de vier sappen in het lichaam (zwarte gal, gele gal, slijm en bloed). De aandoening hing samen met teveel zwarte gal.

Om de melancholie te bestrijden nam Bilderdijk regelmatig zijn toevlucht tot opium. Tijdgenoten beschouwden dit als een excentriciteit. Hoewel ook anderen opium gebruikten, was de mate waarin Bilderdijk dit deed zo buitensporig dat men het koppelde aan zijn gevoeligheid – hij bezat immers het gestel van een echte, melancholische dichter. Een bewijs voor het feit dat tijdgenoten Bilderdijks opiumconsumptie als afwijkend van de norm beschouwden, blijkt uit een getuigenis van de Haarlemse dichter Jan van Walré. Deze was met Bilderdijk bevriend tijdens diens laatste levensjaren. Later zou hij aan Nicolaas Beets een anekdote vertellen, die de Leidse student in zijn dagboek noteerde:

Wanneer ik bij hem zat [...] heb ik menigmaal gedacht, hoe is het mogelijk dat zulke een man zoo veel vijanden heeft, hij was de verdraagzaamste, de zachtste, de beminnelijkste, de beleefdste man, dien ik gekend heb. Ik voor mij zou durven beweren dat het overmatig gebruik van opium, waaraan hij zich gewend had, dikwijls veel heeft toegebracht tot het caustique [bijtende] van zijn stijl. Ik heb hem, niet éens, maar meermalen in een zeker soort van delirium gezien, dat ik aan niet anders toeschreef. Hij verbeeldde zich dan, in den omtrek der Groote Kerk, waar zijn huis op uitzag, lichten, schimmen, en allerlei wonderlijkheden te zien.²³

Bilderdijk liep met zijn overmatige opiumgebruik te koop. Zozeer zelfs dat nog in 1866 Jacob van Lennep in zijn roman *Klaasje Zevenster*, daarbij doelend op de overleden dichter, die hij aanduidde als 'professor Onderbroek' (omdat deze 'doorgaans zeker gewoon kleedingstuk' miste) schreef:

21. Vergelijk Ingram 2011.

22. Aristoteles 2011, p. 28.

23. Van Zonneveld 1983, p. 136.

- ‘Wie praat er al niet van opium meê,’ vroeg Van Zevenaer.
- ‘Opium?’ herhaalde Bleek, een weinig stotterende: ‘ja de prijs van den opium is machtig gerezen in den laatsten tijd.’
- ‘Dat is omdat professor Onderbroek er zoo’n konsumtie in maakt,’ zeide Eylar.²⁴

De arme dichter

Het opiumgebruik heeft in belangrijke mate bijgedragen aan het beeld van Bilderdijk als een bijzondere figuur, een echte dichter. Dat geldt ook voor zijn armoede. Het is waar dat Bilderdijk in zijn leven echte armoede heeft gekend. Toen hij in 1795, met de komst van de Fransen, uit Nederland werd verbannen, verloor hem dat niet alleen van een slecht huwelijk, maar ook van een stoet aan schuldeisers. Er stond een schuld open van zo’n 18.000 gulden, en hij werd achtervolgd door zijn huisbaas, kleermaker, chirurgijn, apotheker, behanger, timmerman, boekbinder, koetsier, schoenmaker, slager, wijn- en bierhandelaar, fruitverkoper, bakker, melkboer, kruidenier, kaarsenverkoper, turfboer, pruikenmaker en vele anderen.²⁵ En in 1811, na de annexatie door de Fransen – de tijd waarin hij bovenstaand briefje stuurde – werd Bilderdijk failliet verklaard. Zijn schulden waren naar eigen zeggen opgelopen tot vierduizend gulden, zodat hij geen kant op kon. In deze tijd heeft Bilderdijk zonder meer armoede gekend, hoewel het dankzij de hulp en schenkingen van vrienden – zoals de levensmiddelen die zijn weldoener Johan Valckenaer hem toezond (aardappelen, boter, groente, hazen, enzovoort) – in de praktijk wel zal zijn meegevallen.²⁶

Toch is dat slechts één kant van het verhaal. Bilderdijk jermiede ook over armoede als hij daar géén reden toe had. Het romantische idee over een dichter is dat deze arm hoort te zijn. Dit stereotiepe beeld is nog eens benadrukt door het schilderij dat Carl Spitzweg in 1839, acht jaar na Bilderdijks dood, vervaardigde: *Der arme Poet*.²⁷ Daarop is een dichter op een armzalig zolderkamertje te zien die op een matras ligt, onder een oude deken. Hij draagt een versleten jas met elleboogstukken, een bril en een slaapmuts. Er brandt geen vuur in de haard. Om het lekken van het dak tegen te gaan, heeft hij een paraplu opgehangen. Aan een wasdraad hangt een doek vol gaten. De dichter lijkt er geen oog voor te hebben.

24. Van Lennep 1866, pp. 69-70.

25. Bilderdijk 1988, pp. 482-484. Zie over deze kwestie ook Honings & Van Zonneveld 2013, p.

117.

26. Zie over hun relatie Bultink 1993.

27. Neue Pinakothek, München.

Op de muur heeft hij met krijt het metrum opgeschreven, een dactylus, dat hij aangeeft met zijn hand. Vermoedelijk was Spitzweg, behalve door het gelijknamige toneelstuk van Kotzebue, geïnspireerd door het leven van de arme Duitse dichter Mathias Etenhueber (1722-1782).

Het is opmerkelijk hoezeer ook Bilderdijk het door Spitzweg geschetste cliché-beeld in de praktijk heeft gebracht. Waar de schilder een ironiserende bedoeling had, was Bilderdijk echter bloedserieus. Net als zijn opiumgebruik, ziet men de mythologisering van de armoede tijdens zijn ballingschap tot bloei komen. Illustratief is de brief die hij op 10 augustus 1798 vanuit Brunswijk aan Hendrik Fagel stuurde, agent van het huis van Oranje. Omdat dit een brief was aan een hoogwaardigheidsbekleder, stelde Bilderdijk zijn ellende erger voor dan deze was, in de hoop dat hij een toelage zou krijgen:

In drie maanden tyds heb ik niets dan droog brood en water (een enkel glas bier nu en dan uitgenomen) genuttigd, en daarby het hartzeer van mijn lief kind [Louise] met bloote voeten te moeten zien gaan, daar ik noch kousen noch schoenen voor haar bekostigen kan. Intusschen verkwijnt en verteert my lichaam en geest [...] Wat schiet my derhalve over? Van honger te sterven [...] myn lief, aanminnig kind, geheel bloei en welvaart, wanneer zy voor omtrent een jaar tot my kwam, is onkenbaar door vermagering, uitdrooging, en verderf der sappen, 't gevolg van ongenoegzaam en slecht voedsel. [...] Geeft men zelfs den ouden onnutgeworden hond het stuk brood niet dat hy behoeft, indien men hem niet doodschieten wil?²⁸

Het kan haast niet anders of Bilderdijk overdreef zijn situatie. Van de hertog van Brunswijk ontving hij een toelage en zijn inkomsten vulde hij aan met het geven van lessen. Hij klaagde ook over de kou. Geld voor hout had hij niet, liet hij De Vries weten. Als hij het in huis niet meer uthield, ging hij, vaak meermalen op een avond, naar buiten om zichzelf warm te lopen.²⁹ Toch weten we dat Bilderdijk Wilhelmina in diezelfde tijd overstelpte met cadeautjes, zoals chocolade, een bontmantel, een zilveren bestek en zelfs een pianoforte. Het is ook bekend dat Bilderdijk dagelijks vlees at en graag rode Bordeauxwijn dronk: luxeproducten in de negentiende eeuw!³⁰ Toch bleef hij naar de buitenwereld toe steeds volhouden hoe ellendig hij was. Bilderdijk stelde zijn armoede dus erger voor dan zij was.

Dat bleef hij ook doen toen hij was teruggekeerd in Nederland. Lodewijk Napoleon gaf Bilderdijk een royale toelage die paste bij zijn functie. Toch namen de

28. Bilderdijk 2007a, pp. 156-158.

29. Bilderdijk 1836-1837, II, p. 13; Bilderdijk 1834, p. 78.

30. Vergelijk Honings & Van Zonneveld 2013, pp. 170, 203.

klachten niet af. 'Daar zitten wy nu weêr in een doorvochtig, uitgewoond, en in allen opzichte onbewoonbaar gat van een huis, daar men zich nergens voor wind en kou bewaren kan,' schreef hij in 1808.³¹ Ook in latere jaren hield hij het beeld van de arme, gekwelde dichter in stand. In 1825, toen hij op de Oude Singel in Leiden woonde, schreef hij dat hij geteisterd werd door rook, tocht en vocht en dat hij bang was dat zijn woning zou instorten. Het was dit huis waar de Engelse *Poet Laureate* Robert Southey in 1825 drie weken logeerde. Hij was onder de indruk van de lekkernijen die hij kreeg voorgezet, tot en met aardbeien met slagroom aan toe. En over het huis merkte hij op: 'The house is a good one, in a cheerful street, with a row of trees and a canal in front; large, and with everything good and comfortable about it.'³²

Het moge duidelijk zijn: Bilderdijk was in zijn brieven voortdurend bezig het romantische beeld van de lijdende, arme dichter in stand te houden, zelfs op momenten dat hij zich aan allerlei lekkernijen tegoed kon doen. Het verschaftte hem het imago van een buitenstaander, een antiburger, die niet paste in het keurslijf van de maatschappij. Daarmee liep hij vooruit op het stereotiepe beeld van de *bohème*, dat later door iemand als Henri Murger – de arme dichter die op een zolderkamer in Parijs zat en alleen maar water kon drinken, omdat hij naar eigen zeggen geen geld voor wijn had³³ – in de praktijk werd gebracht. Het is bekend dat Bilderdijk met zijn *Kort verhaal van eene aanmerkelijke luchtreis* vijftig jaar voor Jules Verne de eerste science-fictionroman uit de Nederlandse literatuur op zijn naam zette. Was Bilderdijk met zijn mythologisering van de armoede eveneens zijn tijd vooruit?

Besluit

Het overmatige opiumgebruik en de mythologisering van zijn armoede kunnen geïnterpreteerd worden als betekenisvolle kenmerken van Willem Bilderdijks beroemdheidscultus. Tijdgenoten waren gefascineerd door zijn persoonlijkheid en levensloop. Dit type onderzoek naar beeldvorming en *self-fashioning* is alleen mogelijk als er egodocumenten beschikbaar zijn. Marinus van Hattum spant zich sinds jaar en dag in om alle brieven van Bilderdijk te ontsluiten. Met de zorgvuldig geannoteerde delen van de briefwisseling heeft hij de Bilderdijk-studie een ongekend grote dienst geleverd. Toen ik met Peter van Zonneveld aan de biografie *De gefnuikte arend* werkte, toonde Rinus zich bereid om al zijn materiaal – dus ook

31. Brief van Bilderdijk aan M. Siegenbeck, 19 februari 1808. Collectie Regionaal Archief Leiden.

32. Geciteerd naar Honings 2009.

33. Zijn ervaringen verwerkte hij in zijn werk *Scènes de la Vie de Bohème* (1851).

de transcripties van honderden tot nog toe onuitgegeven brieven – aan ons ter beschikking te stellen. Voorwaar, een grootmoedige daad van een ijverig en erudiet bilderdijkaan!

voond, en in
 as voor wind
 hij het beeld
 Singel in Lei-
 vocht en dat
 Engelse *Poet*
 er de indruk
 lagroom aan
 eerful street,
 od and com-

nd bezig het
 zelfs op mo-
 rschafte hem
 : keurslijf van
 n de *bohème*,
 zolderkamer
 zeggen geen
 at Bilderdijk
 r Jules Verne
 naam zette.
 ijn tijd voor-

ede kunnen
 n Bilderdijks
 soonlijkheid
ning is alleen
 m spant zich
 le zorgvuldig
 lie een onge-
 biografie *De*
 ial – dus ook

Archief Leiden.